DOI: [10.32702/2307-2156-2020.5.57](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.5.57)

УДК 32:351.862

*В. Ф. Загурська-Антонюк,
к. політ. н., доцент, доцент кафедри економічної безпеки, публічного управління та
адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-3334-4494*

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*V. Zagurska-Antoniuk
PhD in Political Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of economic
security, public administration and administration, State University «Zhytomyr Polytechnic»*

NATIONAL SECURITY AND PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

Проблемою національної безпеки у сучасному світі та її ролі у формуванні сучасних держав зацікавилася багато вчених у різних наукових галузях, особливо від початку XXI століття. Проте не існує у дослідженнях однозначно та конкретно визначеного предмету національної безпеки у системі державного управління. У наукових дослідженнях, присвячених даній проблематиці, часто ототожнюються поняття національної безпеки та стратегії безпеки на рівні національних, регіональних і глобальних відносин.

Безпека, подібно, як багато інших теоретичних категорій у суспільних науках, немає єдиного і чіткого визначення. Адже ця категорія має міждисциплінарне значення, тому науковці з різних наукових галузей трактують його відповідно до їх предмету вивчення та специфіки пізнання та дослідження. Але, не зважаючи на це, більшість дослідників погоджуються з тим, що безпека є категорією антропоцентричною – пов'язаною із суспільною сутністю та цінністю людини. Адже у кожній сфері та кожному аспекті людського життя можна розглядати проблематику безпеки.

The study of the national security sphere of any country requires the use of methodological tools, built on the basis of systematic analysis of complex social processes. Below we will discuss two key systems directly involved in securing society, the state, the citizen: a) the national security system and b) the system of ensuring national security. The national security system is an open, dynamic social system, the main purpose of which is to create conditions for the realization of national interests, to ensure the integrity of society and the state. Its constituent elements are the nation, national interests, national values, activities for their protection, national security as a state of protection of national interests, as well as the challenges, threats and dangers of destructive influence.

The activities of society, state, citizens in protecting (defending, promoting) national interests takes place in various spheres, the total number of which depends on the specific historical conditions of the country's development, the format of the challenges and dangers facing it, the experience of security activities, etc. In the Ukrainian legislation, the areas of ensuring national security recognized internal political, foreign policy, military, social, humanitarian, economic, scientific and

technological, informational, environmental, as well as the areas of state security, civil protection of the population, security of the state border. Depending on the tasks that need to be resolved in the process of securing national security, a formal part of the national security and the national security system (public authorities, security forces, etc.) and an informal part (civil society institutions, citizens, mass media, etc.) can be singled out.

Depending on the subject of national security, which plays a leading role in the analysis of national security factors and when adopting the appropriate management decision, one can consider the national, state and public subsystems of the national security and the national security system, which mutually complement and control in a certain way one another.

Ключові слова: безпека; геополітика; державна безпека; державне управління; національна безпека; національні інтереси; трансформаційні зміни.

Keywords: security; geopolitics; state security; public administration; national security; national interests; transformational changes.

Постановка проблеми. Світовий розвиток у процесі трансформації суспільств доіндустріальних у індустріальні, а потім у високотехнологізовані та інформатизовані, супроводжувався змінами, які опосередковано, але найчастіше безпосередньо, загрожували безпеці народів, держав та й цивілізації загалом. Тому характерною рисою сучасного світового розвитку стала інтенсифікація транснаціональних процесів, у яких все більшу роль стали відігравати глобальні проблеми, які, торкаючись людства в цілому і кожної держави (суспільства) зокрема, концентрують у собі протиріччя суспільного розвитку. Кардинальні геополітичні зміни, що відбуваються на початку XXI століття, свідчать про те, що світ вступив у фазу чергової глобальної трансформації, а разом з нею, - кризи і небезпеки щодо світового порядку. Від початку 90-х років сучасний світ живе в незвичних умовах переходу до поліцентричності, формування якої супроводжується загостренням економічних, геополітичних, етноконфесійних, демографічних та інших протиріч між центрами сили й світовою цивілізацією. XX століття стало однією із найтрагічніших та найнебезпечніших епох, адже було відзначено зростанням конфронтаційності між двома антагоністичними соціально-політичними системами, що тоді існували. Але самоліквідація однієї зі складових двополюсного світоустрою не привела до загального миру. Навпаки, утративши при розпаді двополюсності точку своєї рівноваги, цивілізація опинилася перед зростанням конфліктності, викликаній зіткненням життєво важливих національних інтересів провідних держав світу й виникненням системи нових загроз їхній безпеці. Реальність вимагає принципово нового наукового підходу щодо осмислення ситуацій, що складаються. Особливо, це важливо для перехідних суспільств, які відроджують державність, тому що процес становлення державності пов'язаний з необхідністю забезпечення надійної національної безпеки [9, с. 53].

Сьогодні не існує стійких наукових стереотипів щодо визначення феномену національної безпеки, тому життєво необхідним, практично для всіх сучасних суспільств, є фундаментальне обґрунтування даного феномену в системі державного управління. Особливого значення це набуває в умовах геополітичних та глобальних трансформацій. Від ступеня адекватності такого обґрунтування залежить тривалість та ефективність трансформаційних процесів, поступальний історичний розвиток суспільств за умов збереження національної самобутності [4, с. 233].

Проблемою національної безпеки у сучасному світі та її ролі у формуванні сучасних держав зацікавилися багато вчених у різних наукових галузях, особливо від початку XXI століття. Проте не існує у дослідженнях однозначно та конкретно визначеного предмету національної безпеки у системі державного управління. У наукових дослідженнях, присвячених даній проблематиці, часто ототожнюються поняття національної безпеки та стратегії безпеки на рівні національних, регіональних і глобальних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблеми національної безпеки, включаючи системні принципи її регулювання та державного управління, займалися багато як українських, так і зарубіжних науковців. Серед них, зокрема, є В. Горбулін, О. Власюк, В. Горовенко, О. Дзьобань, Б. Парахонський, Г. Ситник, М. Требін [2; 4; 9]. У цій сфері досліджень плідно працюють учені Національної академії державного управління при Президентові України, а саме: В. Абрамов, С. Борисович, А. Дацюк, В. Мандрагеля, Р. Марутян, Ю. Мельник та інші [4; 5].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною ціллю у статті є здійснення аналізу щодо визначення понять «національної безпеки» у системі «державного управління». Також, слід визначити суспільно-політичне підпорядкування цих систем; визначити суб'єктивацію національної безпеки та її регулювання у системі державного управління.

Виклад основного матеріалу. Безпека, подібно як багато інших теоретичних категорій у суспільних науках, немає єдиного і чіткого визначення. Адже ця категорія має міждисциплінарне значення, тому науковці з

різних наукових галузей трактують його відповідно до їх предмету вивчення та специфіки пізнання та дослідження. Але, не зважаючи на це, більшість дослідників погоджуються з тим, що безпека є категорією антропоцентричною – пов'язаною із суспільною сутністю та цінністю людини. Адже у кожній сфері та кожному аспекті людського життя можна розглядати проблематику безпеки.

Простежується нерозривний зв'язок між суспільними функціями розвитку та безпеки і пояснюються це єдністю та взаємозалежністю усіх сфер та видів людської діяльності. Навіть давньоримський мислитель Цицерон виділяв ці функції як основоположні у розвитку суспільства та держави: «Перш за все, кожному виду живих істот природа дарувала прагнення захищатися, захищати своє життя...уникати всього того, що є шкідливим, і набувати, і добувати собі все необхідне для життя» [5, с. 234].

Важливо розтлумачити лексичне та етимологічне значення слова «безпека», яке походить від латинського слова «*securitas*», що означає – без піклування, без опікування, без достатньої охорони. У дослівному значенні безпека позначає брак загроз (у англійській мові – *danger*) і відчуття впевненості (у англійській мові – *safety*).

Більшість словникових визначень вказують на те, що безпека позначає стан впевненості, спокою, забезпечення також відчуття цього стану, брак загрози, а також охорону перед небезпекою. У академічному виданні «Словнику української мови в 11 томах» слово «безпека» розтлумачується, як: «Стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує» [13].

Слід зазначити, що у психологічному визначенні, загроза визначає специфічний стан психіки або свідомості, який пов'язується з оцінюванням явищ як невігідних або небезпечних для певного суб'єкта (людини, суспільств, держав, і т.д.). А з об'єктивної точки зору поняття безпеки корелюється з реальною загрозою, небезпекою і їх деструктивними наслідками.

Безпеку, у її прямому значенні, трактують як потребу – первинну, елементарну і головну. У класичній теорії потреб, відомій як піраміда Маслоу, безпека посідає одне з головних позицій, поряд з фундаментальними фізіологічними (екзистенційними) потребами. Таким чином, безпека зрозуміла, перш за все, як свобода від страху. На думку польського дослідника Юзефа Кукулкі, брак у задоволенні потреби безпеки заподіює шкоду особистості, суспільній групі, тому що дестабілізує їх існування та функціонування [14, с. 29]. Проявляються тенденції до зміни існуючого стану речей, до опору по відношенню до невігідних змін в сфері зовні – предметної і до застосування охоронних ресурсів, що можуть відновити їм відчуття безпеки. А це підтверджує, що безпека є не тільки визначеним станом речей, скільки безперервним суспільним процесом, у рамках якого діючі суб'єкти намагаються вдосконалювати механізми, що забезпечують, їм відчуття безпеки.

У науковому обґрунтуванні домінує переконання того, що потреба безпеки є мотивацією до дії та розвитку, тому що неможлива реалізація суспільних цілей, якщо не реалізована потреба безпеки. У загальному суспільному визначенні потреба безпеки стосується задоволення прагнення щодо існування, виживання, впевненості, стабільності, сукупності, незалежності, охорони рівня і якості життя.

З іншої точки зору, безпека трактується як цінність, тобто благо, особливо важливе, переконання у досягненні цілей. Зокрема, Б. Брод'є і М. Леві, стверджували, що безпека є головною цінністю, яка зосереджує в собі інші цінності. Певна частина дослідників стверджують, що безпеку слід трактувати як стан або процес. Стан – як щось реалістичне, а процес – як мінливе явище у часі. Януш Стефановіч підкреслює подвійну сутність безпеки, зазначаючи, що безпека є одночасно і станом, і процесом, не відзначається однак незмінністю в довгих проміжках часу, оскільки залежить від динамічного розподілу сил [14, с. 29]. Проте, більшою мірою, переважає думка, що безпека є, насамперед, процесом. Зокрема, Ю. Кукулка підтверджує, що безпека є не стільки визначеним станом речей, скільки безперервним суспільним процесом, у рамках якого діючі суб'єкти стараються вдосконалювати механізми, що забезпечують, їм відчуття охорони. Тому безпека не відзначається сталістю та узалежнена від мінливої динаміки на різних рівнях суспільного життя [14].

Варто зауважити, що існують також інші наукові підходи, котрі трактують безпеку як мету, наслідок чи ресурс, часто звужуючи феномен безпеки, як лише явище, притаманне періоду війн чи інших суспільних потрясінь. Такий обмежений підхід, який ґрунтується лише на мілітарних аспектах, не дозволяє точно і критично дослідити суб'єктну сторону безпеки.

Розширення просторового виміру доповнює суб'єктне визначення безпеки. Використовуючи такий критерій, можна виокремити місцевий, субрегіональний, національний і глобальний рівні безпеки, які співвідносяться з рівнем державної безпеки та національної безпеки. Таким чином, не зважаючи на безперервні суспільні та політичні зміни, держава та нація залишаються ключовими категоріями, з якими безпосередньо пов'язана система безпеки.

Попри те, що декілька десятиліть у науковій сфері домінував підхід, який безпеку пов'язував із державним станом та її розвитком, проте, починаючи із XXI століття, суб'єктну сторону безпеки почали співвідносити із нацією.

У суспільних науках домінує переконання, що державна безпека і національна безпека є тотожними поняттями або взаємозамінними. Лише деякі дослідники визначають принципову різницю між ними, вказуючи на відмінності у визначенні нації та держави, не зважаючи на більшість народотворчих теорій, які визначають державу, як систему, у якій нація набуває предметного статусу. Хоч у культуралістських теоріях нації держава трактується, як вторинний елемент у співвідношенні з нацією.

Значна частина зарубіжних науковців, таких як Бузан, Вів'єра, Вільдеа, чітко розрізняють поняття державної безпеки та національної безпеки, які вважають неприпустимим отождолення чи взаємозаміну цих

категорій. Оскільки, поняття «нації» значно вужче, хоча є основою для виникнення «держави». Адже, розвиток та захист національних інтересів міжособистісного, групового, міжгрупового, міжкласового рівнів, і є підставою та умовою в утворенні та функціонуванні державних організацій. Тому національна безпека є частиною безпеки держави як верховного інституту в організації суспільства.

Разом з тим, в окремих теоріях, народ є перш за все спільнотою об'єднаною культурою (традицією, мовою чи релігією), яка може функціонувати без держави. Тому під англійськими визначеннями «national security» і «state security» розуміють безпеку держави загалом. Хоча це поняття є ширшою категорією, бо відноситься однаково як до території, так і до людей, які на ній проживають. У суспільних науках під безпекою держави розуміють перш за все систему цінностей, до яких відносять: виживання (народу і держави), політичну (устрій, суверенітет) незалежність, якість життя (на суспільному, господарському і культурному рівнях). Однак, реально число цінностей, які є основою безпеки, може бути багато ширшим і обіймати такі питання як: престиж держави чи справи громадян за її межами. Таким чином, нацбезпека, як категорія, вужча від безпеки держави, та пов'язана із захистом цінностей, які є гарантією виживання народу, наприклад, у період втрати державності чи за межами своєї території. Тому вважається, що нацбезпека захищає внутрішні цінності держави, тобто такі, які мають екзистенційний характер. Позначає це, що нацбезпека може бути також зрозуміла як різновид безпеки держави. Дослідники цієї проблематики вказують, що нацбезпека набирає нових ознак, оскільки у добу глобалізації виходить за межі інтересів держав, але не стає частиною міжнародної безпеки.

Категорія «національна безпека» виникла як зовнішньополітична і є цілком американським винаходом. Вперше на державному рівні це поняття було використано в 1904 р. в посланні тодішнього президента США Теодора Рузвельта конгресу США, в якому він обґрунтовував приєднання зони Панамського каналу інтересами національної безпеки [9, с. 17].

Відтоді національна безпека стала об'єктом досліджень у сфері спочатку політичної науки, а згодом, коли цей термін із політичного лексикону перейшов у нормативно-правові акти, – і юридичної науки та інших суспільних наук. Ще одним, певною мірою відокремленим напрямом розроблення проблем національної безпеки, можна вважати так звані «стратегічні дослідження», тобто відповідний аналіз зовнішньої та внутрішньополітичної ситуації з урахуванням широкого спектра об'єктивних і суб'єктивних чинників, які здійснюють спеціальні установи на замовлення центральних органів державної влади і результати якого використовуються, останніми для прийняття політичних рішень [9, с. 21].

Щодо американської концепції національної безпеки, то вона ґрунтується на теорії «національних інтересів», і саме звідси бере початок відповідна модель співвідношення, в якій національна безпека розглядається як частина національних інтересів. Така модель нині набула широкого визнання. Вперше її запропонував американець У. Липпман. Дослідниками цієї проблеми були також Б. Броуді. М. Гальперін, Г. Кан. Г. Кіссінджер, Г. Ласвел, Г. Моргентау [9, с. 53].

Розглядаючи історію введення в політичний і правовий обіг категорій «національна безпека» та «національні інтереси», можна зазначити певний негативний аспект їх застосування. Від початку ці поняття стали використовувати для обґрунтування принципово протиправних і антидемократичних дій. Тобто, йдеться про певні неузгодженості правотворчого і правозастосовного аспектів цих категорій. Вони перетворилися на зручний інструмент спочатку міжнародної, а згодом і внутрішньої політики. Виникнення їх саме в міжнародній сфері також має своє пояснення. На початку ХХ ст. міжнародне право вже склалося в чітку систему, яка значною мірою обмежувала дії держав, і, отже, потрібно було знайти виправдання порушенню цих обмежень. А обґрунтування зневаги до норм міжнародного права необхідністю захисту національної безпеки виявилось цілком дієздатним. На жаль, така сама доля спіткала й застосування категорії національної безпеки у внутрішній сфері, яку, також, почали використовувати в США як привід для обмеження громадянських свобод. Прикладом став Закон про контроль за комуністами 1950 р., згідно з яким кожна організація, визнана комуністичною, відразу оголошувалася незаконною і втрачала будь-які права.

В СРСР подібна термінологія не використовувалася, а перші розробки в цій сфері з'явилися в 1990 р. зі створенням Фонду національної та міжнародної безпеки. Можливо, це можна пояснити тим, що СРСР мав власні методи пояснення своїх, часто протиправних, дій [2, с. 138].

Процес захисту державою своїх інтересів та безпеки безпосередньо пов'язаний із проведенням державної політики, в межах якої і здійснюються конкретні заходи їх реалізації. Зокрема, існує думка про те, що «національна безпека – це державна політика, скерована на створення внутрішніх і міжнародних умов, сприятливих для збереження чи зміцнення життєво важливих національних цінностей: це стан, що забезпечує захищеність інтересів народу й держави, суспільства та кожного його члена» [3, с. 22].

Проте у будь-якій інтерпретації поняття «безпека» та «небезпека» пов'язані з умовами існування певного об'єкта, що характеризується, відповідно, відсутністю або наявністю реальної чи потенційної загрози. А політика держави, яка є певною системою заходів відповідної спрямованості, тобто спеціального управління, - виступає як інструмент, що змінює або намагається змінити в той чи інший бік умови існування об'єкта, повертаючи вектори розвитку в бік зменшення чи збільшення загрози.

Загалом, політика національної безпеки в системі державного управління спрямована на зменшення та уникнення наявних та можливих загроз нормальному розвитку держави, відповідно до її цілей, і є частиною національних інтересів країни.

Беручи до уваги безпекові та оборонні трансформаційні загрози, які є реальними викликами у розвитку сучасної України, вкрай необхідним є конкретне визначення української національної безпеки та її спрямування.

Слід навести кілька визначень національної безпеки, жодне з яких не претендує на завершеність. У енциклопедичному варіанті національна безпека – це «здатність країни зберігати суверенітет, політичні, економічні, соціальні та інші основи суспільного життя й виступати як самостійний суб'єкт міжнародних відносин» [10, с. 489]. Або, національна безпека – це «захищеність життєво важливих інтересів особи, держави і суспільства, державних кордонів, територіальної цілісності, суспільно-політичного устрою, культурних цінностей і всього того, що становить основу матеріального і духовного життя країни від внутрішньої і зовнішньої загрози» [11, с. 386]. В останньому випадку привертає увагу використання терміна «загроза» в однині, що суперечить соціальним реаліям будь-якої країни.

Законодавчий варіант занадто переобтяжений деталями, проте процитувати його необхідно з огляду на демонстрацію здатності державотворчих сил окреслювати націєбезпечну проблематику: національна безпека – це «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [12].

У Законі «Про національну безпеку України» від 2018 р., пропонується більш лаконічне визначення: «Національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [12]. Таким чином, ключова функція у регулюванні національною безпекою покладена на систему державного управління, яке є особливо важливою сферою діяльності та встановлення правопорядку.

Державне управління (публічне управління, англ. public administration) – вид діяльності держави, здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод [1].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що державне управління національною безпекою є системою розгалужених причинно-наслідкових зв'язків між нацією та необхідністю досягнення стану її захищеності в сучасному глобалізованому світі, який невпинно генерує різного типу виклики, загрози та небезпеки. Дана система, відштовхуючись від національних інтересів та цінностей, є більш складним утворенням, аніж система забезпечення національної безпеки. Отже, формування державної системи управління національною безпекою на основі договірно-правового регулювання є пріоритетним напрямом розвитку власної державності та безпеки для всіх цивілізованих держав світу. А запровадження ефективних механізмів державного управління у сфері національної безпеки є стратегічним пріоритетом реалізації внутрішньої та зовнішньої політики провідних держав сучасного світу у процесі глобалізації.

Список літератури.

1. Висоцький О. Ю., Висоцька О. Є., Шаров Ю. П. Основи державного управління. Частина I. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. 52 с.
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибр. наук. пр. Київ: НІСД, 2016. 527 с.
3. Вонсович О. С. Національна безпека України в умовах сучасних геополітичних змін. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2017. Вип. 24(2). С. 18–24.
4. Глобальна та національна безпека: підручник / [В. І. Абрамов та ін.]; за заг. ред. Г. П. Ситника; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Громад. орг. «Акад. нац. безпеки». Київ: НАДУ, 2016. 781 с.
5. Курас А. І. Національна безпека України: військово-політичні парадигми. Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]. 2014. Вип. 2. С. 230 – 240.
6. Сурмін Ю. П. Система. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т. 2: Методологія державного управління / наук.-ред. колегія: Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін., 2011.

С. 561–565.

7. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / под ред. Г. П. Сытника. Киев: НАГУ при Президенте Украины, 2012. 496 с.

8. Чернишова Т. О. Нація. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: [Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. С. 467 – 468.

9. Глобальна та національна безпека / авт. кол. В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянчук; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ: НАДУ при Президенті України, 2016. 784 с.

10. Корнієвський О. Національна безпека. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. С. 489 – 490.

11. Тупчієнко Л. Національна безпека. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. Київ: Генеза, 2004. С. 386 – 387.

12. Про національну безпеку України: проект закону України від 28.02.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63531

13. Словник української мови в 11 томах. URL: <https://slovnkyk.ua/>

14. Kukulka J. Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależności i sprzeczności interesów. „Sprawy międzynarodowe”, 1982, z. 7, s. 29.

References.

1. Vysoc'kyj, O.Ju., Vysoc'ka, O.Je., and Sharov, Ju.P. (2008), *Osnovy derzhavnogo upravlinnja* [Fundamentals of public administration], vol. I, NMetAU, Dnipropetrovsk, Ukraine.

2. Vlasjuk, O.S. (2016), *Nacional'na bezpeka Ukraïny: evoljucija problem vnutrishn'oi' polityky* [National Security of Ukraine: Evolution of Domestic Policy Problems], NISD, Kyi'v, Ukraine.

3. Vonsovych, O.S. (2017), “National security of Ukraine in the conditions of modern geopolitical changes”, *Naukovyj visnyk Dyplomatychnoi' akademii' Ukraïny*, vol. 24(2), pp. 18–24.

4. NADU (2016), *Global'na ta nacional'na bezpeka* [Global and national security], Gromad. org. «Akad. nac. bezpeky». NADU, Kyi'v, Ukraine.

5. Kuras, A.I. (2014), “National security of Ukraine: military-political paradigms”, *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonacional'nykh doslidzhen' im. I. F. Kurasa*, vol. 2, pp. 230 – 240.

6. Surmin, Ju.P. (2011), *Systema. Encyklopedija derzhavnogo upravlinnja* [System. Encyclopedia of Public Administration], vol. 2: Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia [Methodology of public administration], NADU, Kyi'v, Ukraine.

7. NADU (2012), *Gosudarstvennoe upravlenie v sfere nacional'noj bezopasnosti* [Public administration in the field of national security], NADU, Kyi'v, Ukraine.

8. Chernyshova, T.O. (2015), *Nacija. Politologichnyj encyklopedychnyj slovnnyk* [Nationality. Polyology encyclopedic dictionary], Harkiv: Pravo,.

9. NADU (2016), *Global'na ta nacional'na bezpeka* [Global and national security], NADU, Kyi'v, Ukraine.

10. Kornijev'skyj, O. (2011), *Nacional'na bezpeka. Politychna encyklopedija* [National security. Political encyclopedia], Parlaments'ke vydavnytstvo Kyi'v, Ukraine.

11. Tupchijenko, L. (2004), *Nacional'na bezpeka. Politologichnyj encyklopedychnyj slovnnyk* [National security. Political science encyclopedic dictionary], Geneza, Kyi'v, Ukraine.

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), “Draft Law “On the national security of Ukraine”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63531 (Accessed 28 April 2020).

13. Dictionary of the Ukrainian language (2020), available at: <https://slovnkyk.ua/> (Accessed 28 April 2020).

14. Kukulka, J. (1982), “Security and European cooperation: interdependencies and conflicts of interest”, *Sprawy międzynarodowe*, vol. 7, p. 29.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2020 р.